

TEXT DO KRONIKY – OBEC BLAŽOVCE - ROK 2023

Obecné zastupiteľstvo pracovalo pod vedením starostu Mareka Chorvátha s poslancami Ing. Veronikou Brisudovou, Helenou Vrščanovou (zvolená v doplňujúcich voľbách v marci 2023, na zasadnutí Obecného zastupiteľstva zložila sľub poslanca) a Pavlom Hubkom. Uskutočnilo sa 6 zasadnutí Obecného zastupiteľstva.

Činnosť Obecného úradu.

Bola podaná žiadosť o dotáciu pre obec za riešenie situácie 4 odídencom z Ukrajiny. Žiadosť bola schválená a našej obci bolo vyplatené 10 400 Eur.

Prevádzkový poriadok **pohrebiska** Blažovce 1 a 2 bol vypracovaný a schválený poslancami.

Bol schválený Sadzobník úhrad vyberaných obcou s platnosťou od 1. 1. 2024 (okrem iného aj úhrada za nájom hrobových miest).

Kompletná rekonštrukcia rozvážača verejného osvetlenia s vypracovaním projektovej dokumentácie a ďalšími náležitosťami v hodnote **2 446,20 Eur**.

Ihrisko v hodnote majetku 10 714,- Eur prešlo do majetku obce po podpísaní protokolu zo Slovenskej republiky – Okresný úrad Žilina a po vklade do katastra.

Pre **budovu šatní** na ihrisku bolo nutné vypracovať znalecký posudok, ktorý určil jej hodnotu na 19 359,08 Eur.

Ďalšie rokovania sa týkali prevodu cesty na „bodovický“ cintorín zo Slovenského pozemkového fondu (SPF) do majetku obce, ktoré boli uzavreté v katastri prevodom do majetku obce.

COOP Jednota Martin zrušila našu predajňu potravín v marci 2023. Obec podala žiadosť o odkúpenie budovy COOP Jednota Blažovce. Vedenie COOP Jednoty nesúhlasilo s nami navrhnutou cenou 15 000,- Eur za nehnuteľnosť, nimi navrhnutá suma bola 64 000,- Eur. A preto k dohode nedošlo.

Predčasné parlamentné voľby sa konali dňa 30. 9. 2023, keď do NR SR kandidovalo 25 politických strán. Zo 135 zapísaných voličov našej obce hlasovalo 105 občanov. Vyhrala strana Hlas s 32 hlasmi, Smer dostal 27 hlasov a Progresívne Slovensko 13 hlasov. Na Slovensku zvíťazila strana Smer a premiérom SR sa stal Róbert Fico.

Aktivity starostu a poslancov.

Marek Chorváth rieši mnohé úlohy s úradmi, občanmi, ale aj majiteľmi pozemkov. V priebehu roka oslovil mnohých sponzorov, ktorí svojimi darmi finančne pomohli obci. Pracuje v Združení miest a obcí Turca ako člen rady ZMOT. S funkcionármi ZMOT-u sa zúčastnil na výjazdovom rokovaní na východnom Slovensku. Ako delegát ZMOT-u bol na sneme Združenia miest a obcí Slovenska v Bratislave. Zároveň je podpredsedom Správnej rady VEPOS.

Medzinárodný deň detí - tento rok akciu spoluorganizovali obce Blažovce, Borcová a Jazernica. Bolo to vynikajúce podujatie so zábavnými hrami, súťažami, maľovaním na tvár, skákacím hradom, záchranárskou lanovkou, kolotočom a ukážkou výcviku psov. Medzitým futbalové zápasy bývalých hráčov, bohaté darčeky (i torta) pre súťažiacie deti, občerstvenie a na záver živá hudba. Tradične prišlo a súťažilo veľa detí.

Túlavé kino. Kultúrnou novinkou bolo Túlavé kino. Pripravil ho OcÚ Blažovce v spolupráci s obcami Borcová, Jazernica a Moškovec. Na našom ihrisku sa v lete uskutočnili dve filmové predstavenia s veľkým záujmom miestnych i návštevníkov z okolia.

Mikulášska kapustnica.

Na slávnostnom decembrovom podujatí si starosta s poslankyňami uctil jubilantov obce. 80 rokov oslávili p. Jaroslav Mních a p. Jozef Chorváth, 75 rokov p. Jožka Hubková, p. Elenka Obuchová a p. Jozef Obuch.

Pod vedením Heleny Vríčanovej nacvičilo asi 16 detí pekný, zaujímavý kultúrny program. Program usilovne nacvičovali v chladnom kultúrnom dome, ale všetko zvládli. Odmenou im boli bohaté balíčky od Mikuláša, anjela a čerta.

Na podujatie prišlo cca 100 občanov, ktorí sa pohostili výbornou kapustnicou, punčom a iným občerstvením. Kapustnicu pripravili Idka Považaiová a Veronika Brisudová. Pri akcii pomohli aj viacerí ochotní občania.

Predajňa COOP Jednota Blažovce bola zrušená v marci 2023. Po desaťročia fungujúcom obchode s rozličným tovarom nastalo smutné obdobie. Napriek snahe veselej a pracovitej vedúcej predajne Hely Vríčanovej a záujmu občanov zostala len chátrajúca budova.

Zberný dvor. Zberný dvor bol počas roka ukázkovo vyčistený a uprataný. Zaslúžili sa o to Milan Chovanec a od konca roka Miroslav Horváth.

Občania môžu odpad vynášať počas celého dňa, pretože sú im sprístupnené nádoby s označením pre separáciu. Niektorí obyvatelia znehodnocovali vytriedený odpad celým vrecom komunálneho odpadu. A preto starosta obce písomne vyzval obyvateľov k zodpovednému triedeniu odpadu.

Podiel vytriedeného odpadu za rok 2023 je 45,05 %. Väčšie množstvo - 25,33 tony komunálneho odpadu - sme vyviezli na skládku na Hornú Štubňu, čo stojí značné peniaze, ktoré si musia podľa zákona **zaplatiť občania** v poplatku za smeti. V tomto ukazovateli sme sa zhoršili, keď oproti roku 2022 sme vytvorili **o 5 ton smetí viac**.

Kosenie a údržba verejnej zelene. Poďakovanie patrí Petrovi a Jakubovi Vríčanovcom, ktorí opílili na ihrisku zanedbané stromy a vypílili náletové dreviny. Udržovali trávnik na cintorínoch i verejných priestranstvách. Ihrisko pravidelne kosili miestni hasiči.

Milan Chovanec upratal spadnuté bocianie hniezdo, zasadil tuje, staral sa o obecné kosačky, lípy a čistil zadnú priepuť. Dušana Trégerová sa stará o čistotu prírody v okolí obce.

Na železničnej stanici Jazernica bol osadený ďalší **stojan na bicykle** z prostriedkov našej obce.

Počasie v roku 2023. Jarné mesiace boli chladné, prišli aj mrazy, čo spôsobilo neúrodu ovocia v našom regióne. Leto bolo teplé. Celá jeseň bola mimoriadne pekná s vysokými teplotami. Muškáty sme mali v oknách takmer do polovice novembra. Začiatkom decembra napadlo veľa snehu, blažovský ľad pritiahol športovcov. A od Vianoc nastúpilo dlhé daždivé počasie, ktoré sa prejavilo záplavami na poliach a lúkach u nás i v celom Turci.

Záujmy občanov - Ing. Ján Obuch sa dlhé roky venuje pestovaniu bylín a miešaniu liečivých čajov pod názvom Blažovské bylinky.

Patrik Chorváth vyrába rôzne výrobky z dreva.

Jozef Obuch s Petrom Považaiom sa starajú o včielky.

Rekonštrukcia pôvodne barokovej Obuchovskej kúrie. Po dlhých rokoch pustnutia a nevyhovujúcich prác na obnove domu anglickým majiteľom sa začala nová rekonštrukcia kúrie. Majiteľom nehnuteľnosti sa stala rodina zo Žiliny, ktorá si váži historickú kúriu.

V jarných a letných mesiacoch roka sa po chotári túlili **medvede**, z čoho sme mali pri prechádzkach v prírode veľké obavy.

Zmeny v počte obyvateľov v roku 2023:

Narodili sa 3 deti – Terezka Brisudová, Nikolas Chorváth, Teo Štancel.

Opustili nás: Marta Horváthová (96 r.), Ivan Obuch (49 r.) , Slavomír Obuch (74 r.)

K trvalému pobytu sa prihlásilo: 5

Z trvalého pobytu sa odhlásili: 4

DHZ Blažovce.

Prvýkrát sme organizovali kolo Turčianskej ligy mladých hasičov. Našich malých hasičov to spolu s trénerkou veľmi baví.

Okresná hasičská súťaž sa konala v Mošovciach a naše družstvo dorastencov i žien postúpilo na Krajské kolo v Hliníku nad Váhom.

Tradičné domáce podujatie – Hasičský maratón a Nočná hasičská liga Žilinského kraja. Naše dievčatá vyhrali NHL-ku ZA a postúpili na Slovenský Super Pohár do Kútov. Z 23 ženských družstiev z celej SR obsadili 7. miesto.

P. Dušan Lichner si v Bratislave prevzal najvyššie hasičské vyznamenanie Zaslúžilý člen DPO SR.

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 na Slovensku – údaje o našej obci.

Počet obyvateľov v našej obci: 162; muži 93, ženy 69

Priemerný vek obyvateľov 42,95 rokov.

Vzdelanie: základné 27, stredoškolské 102, vysokoškolské 17

Ekonomicky aktívni občania 94

Náboženské vyznanie:

rímskokatolícke – 54, bez náboženského vyznania – 54, evanjelické – 46.

Rodinný stav: slobodný, slobodná - 74, ženatý, vydatá – 67, rozvedený, rozvedená – 10, vdovec, vdova – 11.

Spomienky na zašlé časy

Ing. Ján Obuch

Motto:

Povedz! Kde tie kvety sú?

Čo sa to len mohlo stať?!...

Úryvok z protivojnovnej piesne.

Narodil som sa v roku 1951, keď moji rodičia vstupovali do Jednotného roľníckeho družstva a Blážovce sa zlúčili s Bodovicami. Do maturity v roku 1969 som tu prežíval šťastné detské a mládenecké roky. Potom som sa domov dlhší čas vracal len sporadicky a z odstupu sledoval zmeny, ktoré sa diali v rodnom kraji. Dnes tu znovu žijem natrvalo. A spomienky ožívajú.

Spomienka prvá: Humná a maštale.

Družstvo od začiatku dobre prosperovalo. Väčší gazdovia z Blažoviec do neho dobrovoľne odovzdali svoje majetky a hospodárili na spoločnom tak, ako na svojom. Založili si vlastnú stráničku organizáciu, aby im z okresu nenanútili predsedu. Dojnice sa chovali v maštaliach u Obuchov a Dolných Lichnerov, teľce u Mladších Hováthov, kone u Lukačov. V 60. rokoch bolo na Blažovciach 10 humien, v ktorých sa uskladňovalo seno. Keď sa seno pratalo do humna s pomocou „výfuku“, tak popod hrady zostávali tunely, v ktorých sme si robili skrýše. V zime z polí do humien zachádzali za senom divé zajace. Niekedy narobili škody v záhradách ohlodávaním kôry na ovocných stromoch. Z maštale u Mladších Horváthov sa teľce pásli v Kútoch pri potoku. Často sme sa tam hrávali cez leto pri ich pasení. Kravy z Obuchovskej maštale sa hnali cez dedinu. Medzi dedinou a mostom boli „prievozy“, aby kravy nezachádzali na okolité lúky. Chodením po tenkých žrdiach prievor sme skúšali našu rovnováhu a snažili sa prejsť čo najdlhší úsek bez pádu. V potoku sa kravy napojili a hnali sa ďalej na pasienok za štrekou cez rampy pri „vochterni“.

Dosiaľ zostali 3 humná. Ostatné boli zbúrané. Medzi Blážovcami a Bodovicami sa postupne začal budovať nový hospodársky dvor: sýpka, ošipáreň, hydináreň a maštal' pre dojnice. Kravy z novej maštale sa vyhánali na pašu cez bývalé pole poza Hrivnákov a cez lúku pod Bodovicami. Sváko Hrivnák sa hneval, že zničili pole aj najlepšiu lúku. Nevymedzili kravám trasu s prievorami tak, ako to kedysi urobili blážovskí gazdovia. Rovnako to bolo po výstavbe druhej maštale v hornej časti hospodárskeho dvora: kravy sa vyhánali na pašu poza Bodovice a zdevastovali Vachotovický cintorín.

Spomienka druhá: Žatva.

Na konci 50. rokov sme mali záhumienku na Medziházi (teraz nad družstevným dvorom) Záhon pšenice sa kosil klasicky kosou. Starý otec Bukva nás, malých chlapcov, učil ručne viazať snopy pomocou „povriesla“ uvitého zo slamy, alebo konopnými špagátmi s kúskom drierka na konci. Snopy sa ukladali do „panákov“, aby lepšie preschli. Zvážali sa na „rebrináku“, ťahanom párom koní, ku mláťačke. Tam sa rozväzovali a posúvali do stroja. Špagáty sme odkladali na ďalšie použitie.

Na družstve sa už používali koňmi ťahané „samoviazače“. Slama z mláťačky padala priamo do „výfuku“, ktorým sa fúkala na povalu maštale. Používala sa na podstielku kravám, alebo sa v „prípravni“ rezala na „rezačke“ a miešala so senom na krm. Osobitne sa zachytávali plevy a uskladňovali v humne v „plevníku“. Ako stredoškolak som bol cez žatvu pomocníkom ujca Rišiaňa pri mláťačke. Pred smenou som vymazal všetky kolieska mláťačky. Počas mlátenia som zaväzoval 50 kg vrecia a prenášal ich na vlečku.

Prvý kombajn v 60. rokoch obsluhoval Ján Vríčan. Keď vysýpal zrno do vlečky, tak sa v ňom hemžilo množstvo hmyzu a zrno sa muselo dočisťovať od semien burín na „rajtári“. Semenina sa vysýpala na hromadu pri Turci. Celú zimu sa na nej živil krdeľ strák. V roku 1969 družstvo kúpilo nový kombajn SK-4, ktorý prideliť majstrovi Ďanovskému. Aby si na seba zarobil, poslali ho v júli na výpomoc na Dolniaky na družstvá v Bojničkách a v Hornom Trhovišti. Na tejto výprave som bol prvý rok pomocníkom kombajnistu.

V 70. a 80. rokoch vláda začala podporovať intenzifikáciu poľnohospodárskej výroby a dávala družstvám dotácie na chemikálie proti škodcom a burinám. Polia sa postupne stali sterilné a bez života. Ešte v 90. rokoch trochu ožili, keď neboli peniaze na chemikálie. Keď sa dnes z kombajnu vysýpa zrno do vlečky, tak si nevyžaduje ďalšie čistenie. Môže ísť priamo do mlyna. Ešte v 60. rokoch si ženy nebrali do poľa alebo na lúky pitie, lebo všade boli studničky

s čistou vodou. Vznikali počas meliorácií, ktoré vykonali ešte súkromní gazdovia. V súčasnosti túto vodu nikto nepije a väčšina studničiek zanikla.

Ako deti sme v máji chytali chrústy. Striasali sme ich z rozkvitnutých ovocných stromov. Ich pandravy sa vyvíjali niekoľko rokov v ornej pôde. Pri orbe sa nimi živili krdle vrán. Pred žatvou sa z polí ozýval spev prepelíc: „Podťe žať, podťe žať“, ale aj chrapkáčov poľných a jarabíc. Teraz sa vzáčne z poľa ozve jedna prepelica alebo chrapkáč z lúky v Jablonkách. Jarabice sa v zime sústreďovali do krdľov s počtom aj niekoľko stoviek jedincov. V zime prilietali zo severu veľké krdle drozdov čvikoťavých. V 80. rokoch niektoré zostávali hniezdiť aj v Turci. Teraz sú častými hniezdičmi v našich záhradách a spolu s drozdom čiernym nám niekedy skonzumujú celú úrodu višňí alebo iného ovocia, ak ich pri tom nepredbehnú škorce. Prvými poslami jari sú škovránky. V minulosti prilietali spolu s nimi aj krdle cíbikov chochlatých. Väčšina pokračovala ďalej na sever, ale aj na našich vlhkých lúkach zostávali v desiatkach párov. Ich hlasné volanie „cí– bik“ som u nás už dlho nepočul.

Spomienka tretia: Leto pri potoku.

Väčšinu dní počas letných prázdnin sme trávili na potoku pod dedinou. Na pravej strane nad mostom boli piesčité plytčiny, v ktorých sme si budovali malé rybníčky. V hlavnom prúde pri ľavom brehu bolo mnoho väčších kameňov. Pod nimi sme chytali hlaváče. Dávali sme ich do rybníčkov. Večer sme ich vypustili a na druhý deň sme ich lovili znovu. Rozmerné kamene tam navozili pred 150 rokmi pri stavbe železnice. Vtedy odrazili tok Žarnovice, ktorá pôvodne tiekla popod „vochterňu“ za štreku. Stále je zachované jej ústie do Turca pod Jablonkami v dĺžke asi 200 m s porastom starých vrb a jelší. V hlinitom podklade si Žarnovica vytvorila za ten čas nové koryto s meandrami, ktoré sme volali „kúty“. Posledný štvrtý kút sa nachádza na terajšom sútoku Žarnovice s Turcom. Niekedy som zašiel vyššie proti prúdu a popod brehy s koreňmi vrb som chytal do ruky väčšie mriene. Raz som našiel na bahnitej plytčine uviaznutú veľkú hlavátku. Zavolať som staršieho a silnejšieho bratranca Miloša a spolu sme ju vytiahli na breh. Z nej mali obe obuchovské rodiny výdatný obed. Pod Bodovicami bol mlyn so zachovaným náhonom a mlynským kolesom. Vo zviranej vode pod náhonom sa zdržiavalo veľa pstruhov. V mlyne žila rodina Bodovcov. Za domom mali veľký sad a včelie úle. Keď sa odsťahovali, mlyn kúpila rodina baču Augustínyho. S jeho deťmi sme sa tam chodili hrať na schovávačky medzi nefunkčnými mlynskými zariadeniami. Jednu letnú nedeľu mali všetky blažovské rodiny piknik pri Turci niže sútoku so Žarnovicou. V tomto ohybe rieky je najhlbšia voda, vhodná na kúpanie. Tu je ešte citelne teplejšia voda zo Žarnovice na pravej strane. Najprv išli chlapi rukami loviť mreny popod brehy Turca od Jabloniek nadol. Nejaké ryby sa upiekli na ohni, zvyšok úlovku si rodiny podelili a odniesli domov. Po druhej svetovej vojne žilo v Žarnovici aj v Turci veľa ondatier. Na kožušinu ich chytal v Bodoviciach najmä Ján Letrich, v Blažovciach Juraj Fuzák. Mňa ich učil chytať do klepcov ujec Rišiaň. Na Turci som nachádzal od Fuzáka aj prútené vrše na lovenie ondatier. Keď v zime v roku 1970 bola väčšina toku Turca pod ľadom, po snežení som na úseku od Dubového po Košťany napočítal 16 miest, kde vydry vychádzali z vody na breh. V 70. rokoch boli ryby v Žarnovici aj v Turci niekoľkokrát otrávené z vyplachovania nádrží z postrekov na okolitých poliach. Vydry z Turca takmer zmizli. Dnes sú ich stavy už znovu vysoké.

Spomienka štvrtá: Lom nad Blažovcami

Nad Blažovcami sa pôvodne vypínal Blažovský vrch s triangulačnou drevenou pyramídou s kótou 501 m nad morom. Na jeho západnom svahu boli tri malé lomy na štrk, patriace trom

rodinám. Ľavý lom bol obuchovský. Na jeho hornom okraji sa nachádzala vrstva ílu. V 60. rokoch bola pri Mošovskom moste postavená obaľovačka asfaltu, do ktorej sa začal vozit' štrk z Blažovského lomu. Rozširovaním ťažby sa postupne spojili pôvodné tri lomy do jedného. Najkvalitnejší štrk bol na južnej strane, preto sa ťažba posúvala doprava a do hĺbky vznikol kráter. Môj otec bol v tom čase predsedom družstva. Tvrdil, že príjem z lomu zásadne prispieval k jeho prosperite. V 70. rokoch museli obaľovačku presťahovať do Žabokriek, nakoľko dochádzalo k úniku ropných látok do Turca. Úsek toku od Mošovca bol vyhlásený za Chránené nálezisko hlavátky. V lome sa prestalo ťažiť. Na východnej strane zostala vysoká kolmá stena s 1 m hrubou vrstvou ílu. V 80. rokoch v nej zahniezdili brehule. Do kolónie s vyše sto pármí brehúľ zalietaval loviť sokol lastovičiar. V lome hniezdil aj skaliarik sivý. Ťažba v lome bola v 90. rokoch obnovená vďaka dopytu po štrku pri stavbe cestného obchvatu Hornej Štubne. Súkromná firma odkúpila pozemky pod pôvodnými dvomi lomami s výnimkou obuchovského a rozšírila ťažbu smerom na juh a na západ. Teraz je znovu v lome kl'ud. Využili to včeláriky zlaté, ktoré si vyhlúbili nory v ílovitých vrstvách. Vyt'ážený lom na Blažovskom vrchu je z diaľky viditeľnou veľkou ranou uprostred Turčianskej kotliny.

Štrky v lome sú zložené z vápencov, ktoré sem boli naplavené z Veľkej Fatry pred 10 miliónmi rokov. Vtedy dno Turčianskej kotliny zaplavilo treťohorné jazero.

Kameň z východného okraja zlepcov bol ťažený pred viac ako 100 rokmi na stavbu menej významných hospodárskych budov. Andezitové štrky z Kremnických vrchov boli transportované riekou Turiec počas záplav až do Blažovského chotára. Koncom júna v roku 1964 boli zaplavené Jablonky. Voda zobrala z pokosených lúk všetko seno. Družstevníci zbierali jeho zvyšky, zachytené na vrbových kríkoch, lebo hrozil nedostatok krmu pre kravy na zimu. Posledné letné záplavy pod Blažovcami sme zažili v roku 2010.

Záver

Časy sa menia. Mnoho vecí, rastlín, živočíchov, aj ľudí odchádza. Iní prichádzajú a menia svoj životný priestor. Treba, aby sa poučili z chýb minulosti a vytvárali pestrejšie prostredie, vhodné aj pre viaceré druhy, žijúce vo voľnej prírode, aj pre šťastné detstvo svojich detí. Aspoň také šťastné, aké sme mali možnosť prežiť my.

Text do Kroniky obce Blažovce za rok 2023 bol schválený Obecným zastupiteľstvom dňa 20.03.2024.

Kronikárka obce: Ľubica Bartošová